

LUUMÄEN KUNTA
ARVIOINTIKERTOMUS 2018
Tarkastuslautakunta

SISÄLLYS

1. Tarkastuslautakunta
 - 1.1. Kokoonpano
 - 1.2. Tehtävät
 - 1.3. Toiminta
2. Edellisen vuoden arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi
3. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi
 - 3.1. Toiminnalliset tavoitteet
 - 3.2. Taloudelliset tavoitteet
 - 3.3. Investoinnit ja rahoitus
 - 3.4. Henkilöstö
4. Strategiset tavoitteet
5. Havainnot
6. Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle

1. Tarkastuslautakunta

1.1. Kokoonpano

Tarkastuslautakunnan varsinaisina jäseninä ovat toimineet Rauno Vanhoja (puheenjohtaja), Katriina Ovaska (varapuheenjohtaja), Juha Rantakaulio, Linda Kiviluoma ja Virpi Kosonen. Heidän varajäseninään ovat toimineet Antero Paananen, Virpi Nurmilaukas, Sami Karvanen, Tuija Suokas ja Aino Korhonen.

Tilintarkastuksesta on vastannut BDO Audiator Oy, päävastuullisena tilintarkastajana JHT, KHT Ulla-Maija Tuomela.

1.2. Tehtävät

Tarkastuslautakunnan pääasiallisena tehtävänä on kuntalain 121 §:n mukaan arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla. Muut tarkastuslautakunnan tehtävät on määritelty Luumäen kunnan hallintosäännössä.

1.3. Toiminta

Tarkastuslautakunta on kokoontunut vuoteen 2018 kohdistuvaa arviointia varten 5 kertaa. Lautakunta on toiminut valtuustokaudelle laaditun arviointisuunnitelman mukaisesti, missä vuoden 2018 erityiskohteina ovat olleet sosiaali- ja terveystoimi, sivistystoimi ja kunnan investoinnit.

Tarkastustoimintaa on toteutettu saatavilla oleviin dokumentteihin perustuen sekä keskusteluihin viranhaltijoiden ja tilintarkastajan kanssa.

2. Edellisen vuoden arviointikertomuksen johdosta tehtyjen toimenpiteiden arviointi

Kunnanhallitus on antanut valtuustolle edellisen vuoden arviointikertomuksen havaintoihin kohdistuvat selvitykset, jotka valtuusto on hyväksynyt kokouksessaan 15.4.2019.

3. Valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arviointi

3.1. Toiminnalliset tavoitteet

3.1.1. Kuntakonserni

Luumäen kunnan kuntakonserni muodostuu emoyhtiöstä (Luumäen kunta), tytäryhteisöistä (Kiinteistö Oy Luumäen Valliseppä, Luumäen Energia Oy ja Asunto Oy Luumäen Joukolanpuisto), osakkuusyhteisöistä (Asunto Oy Luumäen Valliheikki ja Asunto Oy Luumäen Parsikonpuisto) sekä kuntayhtymistä (Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymä, Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystyö kuntayhtymä sekä Etelä-Karjalan liitto).

Vuonna 2010 käyttöön otetun konserniohjeen mukaan valtuusto määrittelee kunnan tavoitteet ja omistajapolitiikan linjaukset sekä päättää kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista. Konserniohjeen mukaisesti kunnanhallitus johtaa kuntakonsernia ja antaa valtuustolle oleelliset tiedot konsernin toiminnasta tilinpäätöksen yhteydessä.

Luumäen kunnalla oli tytär- ja osakkuusyhteisöjen lainojen takausvastuita tilikauden 2018 lopussa yhteensä 13,4 milj €. Takausvastuiden määrä on merkittävä esimerkiksi suhteessa kunnan omaan pääomaan. Tytäryhtiöihin liittyvän taloudellisen riskin suuruus huomioiden, valtuuston tulisi nykyistä enemmän tiedostaa tytäryhtiöiden toiminnallinen ja taloudellinen tilanne, koska valtuusto viime kädessä vastaa ja päättää omistajapolitiikasta ja sen linjauksista.

Vuoden 2018 aikana valtuusto teki kuntakonsernia koskevan merkittävimmän päätöksen hylätessään suunnitelman, jossa vesilaitos olisi siirretty Luumäen Energia Oy:n hallintaan. Vesilaitos jatkaa edelleen kunnallisena liikelaitoksena.

3.1.2. Käyttötalousosa

Luumäen negatiivinen väestökehitys jatkui syntyvyyden, kuolleisuuden ja muuttoliikkeen osalta. Väkiluvun (nyt 4.660) putoaminen lähes sadalla vuosittain, ja huoltosuhteen (nyt 84) samanaikainen nousu parilla prosentilla vuodessa, aiheuttavat jatkuvia haasteita palveluiden suunnittelussa. Myönteinen havainto oli, että työttömyysaste vuoden -18 lopussa oli alhaisimmillaan tällä vuosikymmenellä, 9,9 %. Suurimmillaan työttömyys on 2010-luvulla ollut 14,3 %.

Yritystoimipaikkojen määrä oli selkeässä kasvussa, mikä on hyvä elinvoiman ja työpaikkojen kannalta. Kunnassa on pyritty aktiivisella ja ratkaisuja hakevalla otteella edistämään mm. Rantsilanmäen rakentumista.

3.1.2.2. Perusturva

Myönteisintä perusturvan sektorilla oli työllisyyden edistäminen pitkäaikaistyöttömien kohdalla. Luumäen työllistämisyksikkö tekee esimerkillistä työtä. Tätä kautta työmarkkinatuen kuntaosuus jopa hieman aleni edellisestä vuodesta. Myös nuorisotyöttömyys oli laskusuunnassa.

Perusturvan sektoria terveys- ja hoivapalveluiden osalta leimasi vuonna 2018 hämmennyksen ilmapiiri. Valtakunnallisen sote-ratkaisun toteutumisen epävarmuus johti siihen, että Luumäelläkin päätettiin käynnistää tarjouskilpailu sote-kiinteistöistä. Suurin taloudellinen epäonnistuminen koettiin Eksoten maksuosuuksien ennakoimattomassa kasvussa, mikä aiheutti sen, että perusturvan toimintakulut ylittivät talousarvion 1,2 miljoonalla eurolla. Lähipalvelujen hoitoonpääsy sentään toimi tyydyttävästi.

Palvelujohtajan irtisanoutuminen aiheutti tilanteen, jossa pohditaan, miten kunnan edunvalvontaa Eksoten suuntaan ja toisaalta kuntalaisten terveys- ja hyvinvointipalveluja jatkossa kunnassa koordinoidaan. Kyseessä on kunnan kannalta olennainen toiminta, joten selkeä organisointipäätös on tärkeä saada aikaan.

Kuntatalouden kannalta ajateltuna jatkosta voidaan todeta, että mikäli valtakunnallinen sote-ratkaisu saadaan aikaan ja se toteutuu edelleen kuntarahoitteisena, kunnassa on selkeästi terävöitettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen tähtäviä toimia, koska vain niin voidaan vaikuttaa kustannusten nousuun.

3.1.2.3. Sivistystoimi

Sivistystoimessa saavutettiin toiminnalliset tavoitteet sekä varhaiskasvatuksen, perusopetuksen, lukion että vapaa-aikatoimen osalta. Kulut ylittivät talousarvion n. 5 % etupäässä sen vuoksi, että jouduttiin käyttämään sijaisia henkilökunnan sairauspoissaolojen vuoksi.

Kangasvarren koulun tilojen jatkosuunnitelma valmistuu vuoden 2019 aikana. Sitä ennen koululla joudutaan vielä toimimaan osittain parakeissa. Vanhin osa puretaan vuoden 2019 aikana. Taavetissa entisen lukion (nykyinen C-rakennus) rakennus on tullut teknisen käyttöikänsä päähän, ja on arvioitu, että mahdollisen tiivistysremontin jälkeen sen käyttöikää voitaisiin jatkaa vielä ehkä viidellä vuodella.

Lapsiluku kunnassa laskee trendinomaisesti. Tähän pohjautuen sivistystoimessa laaditaan vaihtoehtomalleja, jossa tilojen ja henkilökunnan käyttö saataisiin mahdollisimman hyvin sopeutetuksi tilanteeseen siten, että kasvatustyön laatu turvataan.

Nuorisotila Jemma joutuu muuttamaan pois vanhalta paloasemalta, ja keskeisemmät tilat ovat löytyneet kirjaston yhteydestä. Kirjastossa tapahtunut merkittävä uudistus, siirtyminen mukaan maakunnalliseen Heili-kirjastoihin, on onnistunut hyvin. Myös liikuntavälineet ovat löytäneet kiinnostuneita lainaajia.

3.1.2.4. Tekninen toimi

Teknisen toimen talousarvio toteutui kaikilta osiltaan suunnitellusti. Valtuusto hyväksyi jätevesimaksun 23 %:n korotuksen, jolla vesilaitoksen talous pyritään pitämään tasapainossa.

Vuosi oli työntäyteinen sekä toteutettavien että suunniteltavien hankkeiden osalta. Suurimpana hankkeena, 2,7 milj €, lähti käyntiin uuden paloaseman rakentaminen. Valmistunut, saman mittaluokan hanke, Taavetin päiväkotitoimitus, vaati tilivuonna enää viimeistelytyötä. Tärkeä ympäristöhanke, jätevesipuhdistamon saneeraus, oli käynnissä ja valmistuu vuoden 2019 aikana. Taavetin keskustaa uudistettiin näkyvästi torin ja kevyen liikenteen väylien muodossa.

3.2. Taloudelliset tavoitteet

Tilivuoden tulos oli odottamattoman heikko. Tilivuoden mittaan tehtyjen talousarvion toimintakululisäysten jälkeen talousarvion mukaiseksi vuosikatteeksi olisi jäänyt vielä 1,6 milj euroa, mutta tilinpäätöksessä toteutunut vuosikate oli 840.000 euroa tappiolla. Suuri ero on odottamaton, sillä verokertymän ennuste petti pahasti, Eksoten alijäämien ja tasauksien kattamisen lasku oli selvästi odotettua suurempi, ja lisäksi tilivuoden viimeisen päivän sijoitusten arvo aiheutti alaskirjauksen.

3.3. Investoinnit ja rahoitus

Kunnan investoinnit, 3,1 milj €, toteutettiin omarahoitteisesti. Iso investointimäärä ja negatiivinen vuosikate pääasiallisesti vaikuttivat siihen, että kunnan rahavarat laskivat 1,7 milj euroa, koska tulo-rahoitus ei alkuunkaan riittänyt investointeihin. Tästä huolimatta kassan riittävyys oli vielä hyvällä tasolla, 140 päivää.

Kunnan investointitahti on ollut kova, mikä kasvattaa poistoja. Jatkossakin on vaikea saada poistot katetuksi vuosikatteella. Omaa pääomaa joudutaan kovaa tahtia purkamaan, ellei toiminnallinen tulos selkeästi kohene eikä velkaa haluta ottaa.

3.4. Henkilöstö

Henkilöstöpolitiikkaa on hoidettu tiukan taloudenpidon raameissa, mikä näkyy siinä, että henkilötulo- ja henkilökustannusosuus edelliseen vuoteen laskua on ollut 4%.

Henkilöstökulut kuitenkin ylittivät talousarvion hieman, 1,6 %:lla, mikä johtuu mm. pitkien sairauslomien aiheuttamasta sijaisten käytöstä.

Työterveyshuollossa sairaanhoidon lääkäri- ja sairaanhoitajien määrät on laskenut peräti 40 % edelliseen vuoteen verrattuna. Samalla sairauspoissaolojen määrä on kuitenkin noussut edelliseen vuoteen 23 %. Näistä on pääteltävissä, että työterveyshuolto ei ole pystynyt vastaamaan kysyntään, ja sairaustapauksissa henkilöstö on monesti joutunut kääntymään julkisen terveydenhuollon puoleen. Työterveyshuollon palveluiden parantamiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

4. Strategiset tavoitteet

Valtuusto hyväksyi päivitetyn kuntastrategian vuosille 2015-2020. Valtuuston kunnan talousarviossa määrittelemät vuositavoitteet on johdettu suoraan strategista tavoitteista, joten strategia siirtyy näin suoraviivaisesti operatiiviseen toimintaan.

Kuntalakiin on 1.3.2019 astunut muutos, jossa säädetään uudet kriteerit kriisikunnille. Uusia raja-arvoja sovelletaan ensimmäisen kerran vuonna 2022 vuosien 2020 ja 2021 tilinpäätösten tunnuslukujen perusteella. Uudistetut kriisikuntakriteerit kuvaavat kunnan taloutta eri näkökulmista nykyistä paremmin. Kuntaliiton mukaan uudet kriteerit toimivat paremmin myös kunnan talouden ohjauksen mittareina, vaikka akuuttia kriisiä menettelyyn joutumisesta ei olisikaan. Näin ollen tarkastuslautakunta suosittelee kunnanhallitukselle uusiin kriteereihin tutustumista jo nyt, ja ottamaan ne mahdollisuuksien mukaan käyttöön talouden ohjauksen mittareina.

5. Havainnot

Vuosi 2018 oli toiminnallisuuden ja investointien osalta aktiivinen. Taloudellisesti sen sijaan vuosi tarjosi edelliseen vuoteen verrattuna rajun syöksen negatiivisen tuloksen puolelle, mitä ei talousarviota tehtäessä pystytty ennakoimaan. Taseen ylijäämien avulla tilikauden alijäämä pystyttiin kattamaan. Mikäli verotulojen laskusuunta, terveydenhuollon menojen noususuunta ja valtionosuuksien tiukkuus jatkuvat, miljoonaluokan alijäämävuodet tulevat jatkumaan. Suurin tekijä näistä on terveydenhuoltomenot, joihin vaikuttamiseen tavalla tai toisella kunnalla on joitakin mahdollisuuksia. Samalla verotulojen kannalta elinkeinopolitiikkaa pitää jatkaa entistäkin aktiivisempänä.

Kunnan toiminnan tuloksellisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden parantamiseksi tarkastuslautakunta pyytää vuoden 2018 havaintojen perusteella kunnanhallitusta ottamaan kantaa seuraaviin asioihin:

1. Kuinka palvelujohtajan tehtäväkenttä organisoidaan jatkossa, jotta yhteydenpito ja edunvalvonta Eksoten suuntaan sekä terveys- ja hyvinvointipalvelujen koordinointi kunnassa toteutetaan mahdollisimman tehokkaasti.
2. Mitä työterveyshuollon tilanteen parantamiseksi on tehtävissä.

6. Tarkastuslautakunnan esitys valtuustolle

Tarkastuslautakunta jättää arviointikertomuksen vuodelta 2018 valtuustolle käsiteltäväksi ja esittää, että valtuusto pyytää arviointikertomuksessa esitetyistä havainnoista hallituksen selvitykset niin, että ne voidaan käsitellä valtuustossa 31.12.2019 mennessä ja toimittaa selvitykset myös tarkastuslautakunnalle.

Luumäellä, 8.5.2019

Luumäen kunnan tarkastuslautakunta

Rauno Vanhoja
puheenjohtaja

Katriina Ovaska
varapuheenjohtaja

Linda Kiviluoma
jäsen

Virpi Kosonen
jäsen

Juha Rantakaulio
jäsen